STICHTING NEXUS INSTITUUT

2025









Stichting Nexus Instituut

Jaarverslag 2025



Nexus Instituut
Herikerbergweg 292-342 1101 CT Amsterdam
085 047 1229
www.nexus-instituut.nl

HET NEXUS INSTITUUT IN 2025

2025 was een stormachtig jaar in binnen- en buitenland. Ontwikkelingen en escalaties in de nationale en internationale politiek stelden de wereld voor grote vragen, die ook bij Nexus weerslag vonden. De drie publieksactiviteiten – de Nexus- masterclass van Rory Stewart, de Nexus-lezing door Antony Blinken en de Nexus-conferentie getiteld 'Apocalypse Now' met onder anderen Vice President Mike Pence – waren politiek hoogst actueel en konden dan ook op volle zalen rekenen.

Er verschenen twee reguliere Nexus-publicaties, een deeltje in de reeks Cultura Animi en een bijzondere uitgave ter voorbereiding op *Nexus* 100: *De sleutel*. Het lidmaatschap trok aan in 2025: voor het eerst in jaren konden we op een groei in ledenaantallen rekenen.

Het Nexus Instituut kijkt dan ook terug op een succesvol jaar.

NEXUS-MASTERCLASS RORY STEWART: 'POLITICS. WHO CARES?'

Na enige jaren zonder Nexus-masterclass was het in september weer zover: voor een zaal vol bevlogen studenten en jongeren deelde de Britse schrijver, diplomaat en politicus Rory Stewart – in de aanloop naar de Nederlandse Tweede Kamerverkiezingen – zijn kijk op de hedendaagse politiek.

Stewart begon de avond met een korte lezing over de vraag of er nog een deugdelijke politieke cultuur kan bestaan in deze tijden van politieke onrust. Hij vertrok vanuit de tegenstelling tussen twee historische figuren: Erasmus en Machiavelli. Waar Erasmus stond voor fatsoen en deugdzaamheid, symboliseerde Machiavelli machtspolitiek. De hedendaagse politiek, aldus Stewart, is doordrongen van de machiavellistische manier van politiek beoefenen. De liberale wereldorde en het internationale recht zijn aan het wankelen geraakt. De progressieve jaren negentig zijn ingehaald door de opmars van autocratische staten, en het populisme wint terrein. Is een politiek in de traditie van Erasmus nog mogelijk?

Na zijn introductie kon het publiek uitgebreid in gesprek met Stewart. De enthousiaste jongeren stelde vele vragen: wat was Stewarts eigen antwoord op de door hem opgeworpen kwestie? Is het gepolariseerde klimaat nog te herstellen? Wat is de rol van sociale media in de hedendaagse politiek? Wat kunnen we als individu doen? Stewart eindigde met een hoopvolle boodschap: de recente geschiedenis laat ook vooruitgang zien, een betere wereld is mogelijk, zolang we in onszelf als mensheid blijven geloven.

NEXUS-LEZING SECRETARY ANTONY BLINKEN: 'PRESENT AT THE RE-CREATION'

De intentie was er al in 2024, maar in de lente van 2025 kon hij het echt bevestigen: Antony Blinken, tot januari 2025 de 71e Secretary of State onder president Biden, liet het Nexus Instituut weten met veel plezier de uitnodiging aan te nemen om de Nexus-lezing 2025 te verzorgen. Tijdens een voorbereidend gesprek werd gekozen voor de titel 'Present at the Re-Creation. Restoring the Promise of America in the World', verwijzend naar het boek *Present at the Creation*, de memoires van Dean Acheson, de 51e Secretary of State onder president Truman. In deze memoires beschrijft Blinkens voorganger hoe de Amerikaanse regering zich na de Tweede Wereldoorlog voor de taak gesteld zag om een nieuwe wereldorde te scheppen waarbinnen een dergelijke tragedie niet meer zou kunnen plaatsvinden: een liberale wereldorde gebaseerd op internationale rechten en regelgeving, waarin vrijheid en democratie zouden zegevieren. De Nexus-lezing zou Antony Blinkens eerste publieke optreden worden na het einde van zijn mandaat als Secretary.

Vanwege de oude vriendschap tussen het Nexus Instituut en Antony Blinken werd afgesproken dat Nexus weliswaar de organisatie zou afstemmen met het agentschap dat doorgaans zijn sprekersverplichtingen regelt,

maar slechts een fractie van het gebruikelijke honorarium zou hoeven betalen. Wel was het verzoek om de datum van de lezing te plannen rondom een van de andere bezoeken van Secretary Blinken aan Europa. De keuze viel op dinsdagmiddag 11 november.

De voorzitter van het College van Bestuur van de Erasmus Universiteit moest tot haar spijt laten weten de aula niet ter beschikking van het Nexus Instituut te kunnen stellen op dat moment, maar gelukkig wist het Nexus Instituut al snel het Nieuwe Luxor Theater vast te leggen – een prachtige locatie met ruimte voor 1500 bezoekers en uitermate geschikt voor deze activiteit.

Het risicoprofiel dat het Nexus Instituut opstelde voor deze activiteit, noopte tot diverse ongebruikelijke keuzes wat betreft marketing en organisatie – alles was erop gericht de veiligheid van de aanwezigen te waarborgen en de Nexus-lezing niet te laten. We kunnen concluderen dat de aanwezigheid van op zijn hoogst 30 roepende demonstranten op straat weliswaar wat intimiderend kan zijn geweest voor het publiek, maar dat zich in het gebouw geen incidenten hebben voorgedaan en de lezing onverstoord heeft kunnen plaatsvinden.

Na een uitgebreid welkomstwoord door Nexus-directeur Rob Riemen voor een zeer goed gevulde zaal met ruim 1200 bezoekers, opende Secretary Blinken zijn lezing met een terugblik op dat hoofdstuk in de geschiedenis waarvoor Dean Acheson de bladzijden had helpen omslaan. De 'Amerikaanse Eeuw', aldus Blinken, was niet vrij geweest van mis- en tegenslagen, maar onder de streep had ze de wereld welvarender, wijzer, veiliger en toleranter gemaakt. De investeringen en beloftes die Amerika ten aanzien van haar bondgenoten had gedaan – bijvoorbeeld in de vorm van de financiering van naoorlogse herstelplannen en de garantie van militaire steun via de NAVO – had de VS uiteindelijk in honderdvoud teruggekregen. De Amerikaanse handelswijze gebaseerd op *enlightened self-interest* – 'verlicht eigenbelang', een van de krachtigste concepten in de moderne internationale betrekkingen, aldus Blinken – bleek een succesrecept waarbij andermans welslagen ook het eigen welslagen betekende. Maar in het laatste decennium, vervolgde Blinken, is dat succesrecept verstoord geraakt, en is de liberale wereldorde onder druk komen te staan. In zijn lezing reflecteerde Blinken op de geopolitieke ontwikkelingen van de voorbije jaren en benadrukte hij de noodzaak voor de Verenigde Staten om opnieuw als wereldleider het roer in handen te nemen, beginnende bij een herwaardering van het 'verlichte eigenbelang'. Want als Amerika niet aan het roer staat, aldus Blinken, zal een ander in het machtsvacuüm springen die misschien minder met de liberale waarden op heeft.

Blinken besloot zijn lezing met de dringende oproep om ongeacht politieke verschillen oog en respect te houden voor elkaar als mens. Want ontmenselijking, waarschuwde hij, is het krachtigste vergif in onze samenleving. Deze woorden konden rekenen op een luid applaus.

Op de lezing volgde een vraaggesprek dat werd afgetrapt door Sigrid Kaag, die als VN-diplomaat in het Midden-Oosten regelmatig met Blinken had samengewerkt. Zij stelde Blinken een 'gewetensvraag' over het Amerikaanse optreden ten aanzien van Gaza, die van een uitgebreid antwoord werd voorzien.

Na nog enkele vragen vanuit het publiek, sloot Rob Riemen de Q&A af met een vraag over het belang van muziek en cultuur in de wereld van diplomatie en politiek, en vertrok Secretary Blinken van het podium – een geïnspireerd publiek achterlatend.

Voor een gezelschap van 16 mensen, onder wie de hoofdgast zelf en enkele sponsors, eindigde de avond met een intiem diner in Hotel New York, waar nog lang werd nagepraat over de veranderende geopolitieke situatie. Dit diner werd deels aangeboden door hoofdsponsor van de Nexus-lezing Stichting Droom en Daad.

De lezing van Antony Blinken, inclusief de introductie van Rob Riemen en het vraaggesprek na afloop van de lezing, is in het Engels gepubliceerd in het negende deel van de Cultura Animi-reeks, dat eind februari 2026 is verschenen.

NEXUS-CONFERENTIE 'APOCALYPSE NOW'

Voor wie vandaag de dag het nieuws volgt, lijken de apocalyptische profetieën nauwelijks nog verbeelding. Kondigen de wereldwijde oorlogen, hongersnoden en natuurrampen een armageddon aan? Wie zijn de ruiters, de beesten en de valse profeten van de huidige tijd? En hoe kunnen wij hen overwinnen, opdat we de nieuwe hemel en aarde scheppen die ook in de Bijbel op de eindtijd volgen? Deze vragen en meer stonden centraal tijdens de Nexus-conferentie 2025, waar een illuster gezelschap van internationale denkers, schrijvers, en politici samenkwam in een uitverkochte Nationale Opera & Ballet. In de loop van twee prikkelende rondetafelgesprekken bezonnen zij zich op de mogelijke antwoorden.

In het eerste rondetafelgesprek kregen de 'onheilsprofeten' het woord. Het panel bestond uit de conservatieve denker Patrick J. Deneen, viersterrenadmiraal William Fallon, duurzaamheidsonderzoeker Gaya Herrington, de Pakistaanse kernfysicus Pervez Hoodbhoy, topdiplomaat Sigrid Kaag, AI-criticus Leahy Connor en publiek intellectueel Leon Wieseltier. Samen beschouwden ze de apocalyptische staat van de wereld en poogden ze de ruiters van de Apocalyps te benoemen. Zo spraken ze over Israël en Palestina, de hernieuwde dreiging van nucleaire wapens, de staat van het liberalisme, de gevaren van AI, cultuurpessimisme en de klimaatcrisis.

Na de lunch volgde het tweede panel, dat bestond uit Vice President Mike Pence, EU-diplomaat Josep Borrell, AI-deskundige Khalifa AlQama, de Spaanse schrijver Javier Cercas, de Zuid-Afrikaanse anti-apartheidsstrijder Mamphela Ramphele, katholiek intellectueel Antionio Spadaro en de Mexicaanse filosofe Carissa Véliz. Waar het eerste panel in het teken van onheil stond, was de tweede rondetafel gericht op hoop. De meningen over waar die hoop vandaan kwam verschilden: van Europa, Amerika of juist de niet-westerse ubuntufilosofie van Zuid-Afrika? Van AI, van boeken of van God?

Na afloop van het programma konden enthousiaste bezoekers bij een stand van Boekhandel Athenaeum boeken van de sprekers kopen deze direct laten signeren door Javier Cercas, Patrick J. Deneen, Mike Pence, Carissa Véliz en Rob Riemen.

Bijdragen van de sprekers van deze conferentie worden opgenomen in *Nexus* 101, die in het najaar van 2026 zal verschijnen.

CULTURA ANIMI VIII, *THE QUEST FOR VISION*

In *The Quest for Vision in a Confused World*, het achtste deel in de gebonden Cultura Animi-reeks, werden drie essays die voor *Nexus* 98 werden geschreven, in het Engels gepubliceerd. De gebonden uitgave bevat de prachtige, indrukwekkende en urgente teksten van Booker Prize-winnaar Paul Lynch, bestsellerauteur Benjamín Labatut en de Hongaarse essayist László Földényi.

NEXUS 98 EN 99

***Nexus* 98, 'De zoektocht naar visie in een verwarde wereld'**

In de achttiende eeuw beloofde de Verlichting een triomf van de rede. Niet langer zouden bijgeloof, religieuze dogma's en absolute heersers de werkelijkheid vertroebelen of corrumperen; de waarheid zou iedereen bevrijden. Maar drie eeuwen later lijkt wereldwijd de waarheid verder weg dan ooit. We zijn niet vrij, maar raken steeds verder verstrikt in schimmige technologische structuren. Nog onbekende vormen van intelligentie dreigen een wapen te worden in handen van nieuwe corrupte vorsten. Valse profeten dienen zich aan in een verwoede zoektocht naar betekenis. Hebben de beloften van de Verlichting zich tegen ons gekeerd? Hebben we de uitwassen van het verstand zelf op het schild gehesen? Waar vinden we visie in deze verwarde wereld? *Nexus* 98 bevat de bijdragen van sprekers op de Nexus-conferentie 2024 en de *Nexus-lezing* van Orhan Pamuk.

***Nexus* 99, 'De geest van verzet'**

Wanneer autoritarisme, onderdrukking en onverdraagzaamheid welig tieren, en vrijheid stilaan steeds minder vanzelfsprekend wordt, groeit de nood aan een geest van verzet. Waarin bestaat deze geest van verzet, en waar valt hij vandaag de dag te vinden? Hoe bepalen we waar we wanneer voor opstaan, en hoe voorkomen we dat de tegenstand in ons verstart? Wat kunnen we leren van de geschiedenis? Zulke vragen staan centraal in *Nexus* 99**,** 'De geest van verzet', met essays over fascisme, taal, revolutie, protestmuziek, staking, aandacht en onmacht. Behalve bijdragen van hedendaagse auteurs bevat *Nexus* 99 ook prachtige klassieke teksten van Ernesto Sábato en Toni Morrison, voor het eerst in Nederlandse vertaling.

SPECIALE UITGAVE: DE SLEUTEL

In de aanloop naar *Nexus* 100 presenteerden we, als bijzondere derde uitgave van 2025, *De sleutel*: een prachtig gebonden overzichtswerk dat toegang verleent tot de geschiedenis en de wereld van Nexus. *De sleutel* bevat hoofdzakelijk een uitgebreide personenindex, met daarin ruim tweeduizend namen van schrijvers, denkers, kunstenaars, wetenschappers, politici en andere (historische) figuren die sinds de eerste uitgave van *Nexus* in essays zijn aangehaald, of zelf een tekst aan het tijdschrift bijdroegen. De index wordt vervolledigd met een overzicht van alle Nexus-publicaties en -activiteiten tot nu toe.

ONLINE AANBOD

Nexus Schatkamer en sociale media

Speciaal voor Connect-, Deluxe- en Compleet-leden van het Nexus Instituut publiceerden we dit jaar ruim twintig essays in onze online Schatkamer. Hiervoor selecteerden en digitaliseerden we de mooiste, meest actuele of juist tijdloze teksten uit ons omvangrijke archief, van onder meer Ágnes Heller, Winston Churchill, Edward Said, Ingrid Rowland, Azza El-Kholy, Antony Blinken en Ray Monk. Daarbovenop publiceerden we voor onze Engelstalige leden online nog eens vijftien essays, van onder meer Marilynne Robinson, Bill McKibben en Alain Badiou.

Gedurende het jaar namen we in onze Schatkamer daarnaast zo'n twintig nieuwe boekbesprekingen op over uiteenlopende publicaties. De besproken boeken kwamen van oude en nieuwe literaire grootheden zoals Rainer Maria Rilke, Nescio en de Schotse Ali Smith, maar gingen ook over geopolitiek, Europa, filosofie, de Klassieke Oudheid en meer. Voor het eerst verschenen dit jaar bovendien ook filmbesprekingen in de Schatkamer, van bijzondere films over oorlogspropaganda (*The Propagandist* van Luuk Bouwman) en familierelaties (*Sentimental Value* van Joachim Trier). Ook na 2025 hopen we het besprekingenrepertoire in de Schatkamer te blijven uitbreiden.

Tot slot plaatsten we in de Schatkamer integrale video-opnames van de masterclass, lezing en conferentie van 2025. Bovendien digitaliseerden we dit jaar een grote hoeveelheid prachtig beeldmateriaal uit ons rijke archief. Onder meer de Nexus-lezingen van Edward Said, Claudio Magris, Michael Ignatieff, Carlo Ginzburg, George Steiner, Francis Fukuyama, Jürgen Habermas en Margaret Atwood zijn sinds 2025 integraal op onze site te bekijken, evenals tal van oude conferenties, symposia en masterclasses. Om websitebezoekers door al het materiaal wegwijs te maken, creëren we jaarlijks online themadossiers waarin video's, essays en bestaande Nexus-publicaties rond een specifiek thema op één pagina worden samengebracht en van een begeleidende tekst worden voorzien. In 2025 publiceerden we twee van zulke themadossiers: over 'Oorlog en vrede' en over 'Moderne technologie'. De themadossiers van alle voorbije jaren komen samen in de 'Grand Tour' op onze site.

Via YouTube verspreidden we kortere video's van de voorbije activiteiten, en ook via Instagram, Facebook en LinkedIn waren we in 2025 weer actief. Op Instagram kregen we er tussen januari en december

zeker 750 volgers bij, en onze best bekeken video op dit platform bereikten maar liefst 75 duizend mensen van over heel de wereld. Ook andere video's konden op enkele duizenden kijkers rekenen. Op YouTube kregen we er in 2025 1,6 duizend abonnees bij, en hadden we maandelijks een publiek van ruim achtduizend kijkers. De best bekeken video die we hier dit jaar uploadden werd al ruim 42 duizend keer bekeken.

NEXUS CONNECT

Leesgroep Nexus Connect

Nadat de leesgroep van Nexus Connect in de loop van 2024 op een lager pitje was komen te staan na het vertrek van de voormalig eindredacteur Thomas Heij – die sinds de oprichting van Connect de leesgroepen organiseerde en begeleidde –, werd de activiteit in 2025 weer opgepakt. Op een zonnige zaterdagmiddag begin mei verzamelden zo'n acht bevlogen Connect-leden zich in het Muzieklokaal in Utrecht voor een bespreking van Paul Lynch' *Lied van de profeet*, onder begeleiding van de nieuwe Nexus-communicatiemedewerker Luna Gloudemans. Na deze eerste leesgroep ontstond direct enthousiasme over een vervolg, dat plaatsvond in september. Op het programma stond Thomas Manns monumentale werk *De toverberg*, de 'stichtingsroman' van het Nexus Instituut. Een groot deel van de eerste leesgroep was hier opnieuw bij aanwezig, aangevuld met nieuwe Connecters, die zich allen gretig bogen over de grote vragen die Mann in zijn klassieker opwerpt.

Connect-activiteit: lezing en Q&A met Rutger van der Hoeven

In de aanloop naar de Nexus-conferentie werd op 8 oktober een lezing met aansluitende Q&A georganiseerd voor leden van Nexus Connect. Journalist en historicus Rutger van der Hoeven kwam in een sfeervol zaaltje in Amsterdam vertellen over de enorme culturele en maatschappelijke doorwerking van Francis Ford Coppola's beroemde film *Apocalypse Now*, waaraan de conferentie haar titel ontleende. Van der Hoevens stelling: het is deze culturele en maatschappelijke doorwerking die *Apocalypse Now* tot de invloedrijkste film ooit maakt. De verbeelding in de film van de Vietnamoorlog kleurt binnen en buiten Amerika nog altijd de ideeën over wat oorlog was, is en zal zijn.

Een groep van enkele tientallen jongeren luisterde aandachtig naar Van der Hoevens verhaal, en tijdens de Q&A kon de spreker op veel enthousiaste vragen rekenen. Ook nadat de activiteit formeel was afgerond, bleven veel van de aanwezigen nog enige tijd hangen om met Van der Hoeven het gesprek voort te zetten.